

Földtulajdon — a nézetek keresztútjében

Bár a Magyar Néppárt és az Agrárszövetség kevés szavazatot kapott a parlamenti képviselő-választáson, az agrárkérdések megoldásáért érzett felelősség továbbra is közéleti aktivitásra sarkallja őket. Ezért hívták össze tegnap, pénteken Szegeden az e témával foglalkozó kerékszalag-tárgyalást és vitát. Az előterjesztésből kitűnt, hogy össznépi együttműködést kívánnak a zavarmentes átalakulás érdekében. Az élelmiszer-ellátás és az exportfeladatok teljesítése megkívánja, hogy a tulaj-

donrendezés még átmeneti káosszal se járjon. Ehhez feltétlen hozzájárulna, ha a versenyre lépő magán- és közösségi szektor inkább támogatná, mint akadályozná egymás továbbfejlődését. Fő vonalakban léteznek hasonlóságok a különböző pártok programjában, de az ördög mindig a részletekben bújkál meg. Ezt az ördögöt kellene mielőbb kiugrasztani a nyilvánosság színe elé. Az elhangzott véleményekről hétfői lapunkban szólunk részletesebben.

Nem eszik forrón a részvényt

Erőlködj te, hiszen a tied!

Ki legyen a tulajdonos? — teszik fel egyre gyakrabban a kérdést ebben az országban, ahol látványosan megbukott a köztulajdonnak csúfolt államkapitalizmus, ahol általános a tőkehiány, és a gyakorlati privatizáció láttán alapos okunk van aggodni, hogy méltatlan kezébe juttassák át a nemzeti vagyont. Miért ne lehetnének — legalábbis részben — tulajdonosok maguk a munkavállalók? — tette fel a kérdést, három hónapon belül immár másodszor Szegeden Lukács János, az MTA szociológusa. A téma aktuálisabb, mint valaha, körülöttünk tulajdonosok mennek, újak jönnek, követhetetlenül és ellenőrizhetetlenül.

A privatizálási folyamat rendszerint már a kiindulási pontnál, a vagyonértékelésnél elbizonytalanodik. Számviteli rendszerünk ennek megállapítására alkalmatlan, az úgynevezett könyv szerinti érték akár nagyságrendileg is eltérhet a valóságtól. Jó példa erre a csőd felé menetelő Péti Nitrogén Művek esete, amelyért először mindössze 50 millió forintot ajánlottak. Ebből egy árverésen 600, majd egy másikon 1 milliárd 600 millió lett, s végül

az utóbbin kelt el a különben 3,5 milliárdos adósságot felhalmozó vállalat.

A munkavállalók tulajdonossá válásának legfőbb akadályai a pénz. Az erre fordítható megtekintések egy igen szűk réteg kezében halmozódtak fel. A szelesebb körű tulajdonossá váláshoz elengedhetetlen valamiféle privatizálási hitelkonstrukció. Ez a mai elképzelések szerint 15 százalékos — tehát a piacinál sokkal alacsonyabb — kamatozású hitel lenne, s a részarány egészen 80-90 százalékig is felmenne. A törlesztési időt praktikusán 5-7 évben képzelik el, s igazából csak ezután válna tulajdonossá, részvényessé a munkavállaló.

Ez így elég egyszerűen hangzik, a gyakorlat azonban ennél nehezebb. Hiába van többség, ha nem óhajt mindenki tulajdonossá válni. Nem lehet a kétféle, osztalékban részesülő és egyszerű munkavállalót könnyen összekapcsolni. Erre már ma is találunk példákat a korlátozott felelősségű társaságoknál, ahol a törzsbeírtetés könnyen megkaphatja alkalmazott kollégájától: erőlködj te, hiszen a tied!

Az igazi részvény természetesen eladható, forgathat-

„Vállalom az elmúlt évtizedeket”

Tegnap délután a JATE Bölcsészettudományi Karának tanácstermében csilárdias légkörben köszöntötték a kollégák és barátok Ágoston György professzort 70. születésnapja alkalmából.

A neveléstudományok neves szakértője ötvenéves pedagógiai és oktatási munkássága eredményeit tudhatja magáénak. 1959-től 1985-ig volt vezetője a JATE Pedagógiai-pszichológiai Tanszékének. Több mint 200 cikk, jó néhány kötet, tanulmány ad számot tevékenységéről. Az Akadémiai Kiadó Az idő vonzásában címmel tanulmánykötetet jelentetett meg a professzor 70. születésnapjára. Ebben a kollégák és pályatársak vallanak Ágoston professzor emberi habitusáról, egyetemi működéséről. A kötetet — mint meglepetést — az ünnepségen, a szerkesztő, Balogh Tibor nyújtotta át az ünnepeltnek.

Kékes-Szabó Mihály egyetemi docens köszöntőjében méltatta Ágoston György szakmai, közéleti tevékenységének fontos állomásait. Megemlítette: a

professzor alapította a TIT-tel közösen 25 éve működő Pedagógiai Nyári Egyetemet. Bodnár László megemlítette: a professzor olyan időszakban volt kénytelen dolgozni, amikor a politikai elvárások igencsak megnehezítették a szakmai munkát. Mikola Tibor dékán nagy formátumú tudós, kötelességtudó, szolgálatkés embernek nevezte a professzort, és személyes motívumokat is szőtt ünnepi beszédébe. Végül a dékán a művelődési miniszterhelyettes köszöntő levelét is felolvasta. Duro Lajos tanszékvezető megemlékező szavai, Grasselly Gyula professzor pohárköszöntője és Szabó G. László megyei elnökhelyettes gratulációja után Ágoston György, köszöntö meg az ünnepelt. Hangsúlyozta: szeretné most kezdeni a pályát egy új szelvényben. De vállalja mindazt, amit az elmúlt évtizedekben leírt és tanítványainak átadott. Nem akarja a damaszkuszi utat járni — mondta —, hiszen az elmúlt politikai rendszerben is a humanizmust kereste.

P. E.

tó, örökölheto stb. Az egyetemen vállalat sem bírta ki, ha a törlesztés letelte, vagyis hét év után egyszerre akarnának az újdonsült részvénytulajdonosok értékpapírjaikból pénzt csinálni. Ennek elkerülésére — ad miniszterhatározatnak tűnő — fel kell a rendszerbe építeni, amely csak évi 20 százalékos részletekben enged szabadulni a részvényplaket-

tektől. Létezik ugyanakkor a vállalat visszavásárlási kötelezettsége is. A valóságos pénzfolyamatok, illetve a piaciidegen elemek keveredése csak tovább nehezíti a dolgozói részvények sorsát, amelyek jövője nagyban függ a részletek — hazai körülményeket messzemenően figyelembe vevő — ki-dolgozásától.

(Kovács)

Dél-Afrika

Képviseleti iroda Budapesten

Budapesten megnyílt a Dél-afrikai Köztársaság általadó képvislete (érdekképviseleti irodája), s egy hónapon belül hasonló magyar képviselet nyílik Pretóriában — közölte az MTI érdeklődésére Bényi József külügyminiszter-helyettes.

Hozzátette: a magyar iroda megnyitása pusztán pénzügyi okokból csúszik, ehhez ugyanis elő kell teremteni mintegy 25-30 millió forintot. Az irodák megnyitása a két állam között hivatalos, közvetlen kapcsolatokat teremti.

Litvánia

Balti balhé

Vytautas Landsbergis litván elnök a CNN amerikai tévétársaságnak adott csütörtök esti nyilatkozatában úgy vélekedett, hogy „tengeri híddal” lehetne meg-törni a Litvánia elleni szovjet gazdasági blokádot.

Landsbergis szerint a demokratikus országok nem maradhatnak közömbösek a Litvániát ért gazdasági agresszió láttán. „Jelenlegi helyzetünkben joggal várhatunk valódi segítséget” — jelentette ki.

A litván kormány este bejelentette: miután a szovjetek elzárták az olajcsapokat, a Litvániában fel-lépő energiahány először a moszkvai irányítás alatt álló 96 kiemelt gyárat, valamint a Litvániában levő szovjet laktanyákat fogja érinteni.

A tájékoztatás szerint máris számos energiaigényes gyárat, köztük vegyi üzemeket, üveggyárakat, cementgyárat állítottak le, s az elektromosenergia-ellátás zavartalansága érdekében a hőerőműveket olaj helyett pakuratüzelésűre állították át.

A parlamenti tájékoztató szolgálat illetékesek közölte, hogy mind több nyersanyag, alkatrész és más részegység szállítását állították le vagy csökkentették a moszkvai hatóságok, ami a litván gazdaság összeomlásával fenyeget. Máris több gyár, köz-

lalkoztató kaunasi vegyi kombinát állt le.

A jelek szerint az embar-törő komoly károkat okoz a központi kivitelnek is, a mazeikiai kőolaj-finomító le-állítása következtében naponta 110 ezer dollár vesz-te-ség éri a Szovjetuniót, mi-vel az előállított benzín egy részét eddig exportálták.

A brit BBC televízió — meg nem nevezett litván forrásból származó — érte-sülése szerint elképzelhető, hogy a vilniusi vezetők fel-fogják ajánlani Moszkvának a függetlenség kikiáltásának felfüggesztését, ha cserébe a szovjetek két éven belül lehetővé teszik a balti köz-társaság kiválását a Szov-jetunióból. (A hírt cáfolta a litván parlament tájékoztá-tási hivatala.)

A szovjet hírgyűnkösg jelentése szerint jelenleg a belügyi csapatok őrzik a Litván KP épületét, a párt-történeti intézetet és az archívumot és a pártfőiskolát, valamint a párt kiadó-vállalatát.

A szovjet hírgyűnkösg jelentése szerint nem voltak támadások az őrszemek el-len. Egyedül a párt kiadó-vállalatának épületénél fordul elő incidens, ahová 11-en megpróbáltak az ablakon keresztül behatolni.

A litván parlament tájé-koztatási hivatalának közö-lése szerint a helyzet Vilni-nagyobb üzemének számító, usban nyugodt, s nincs nyo-mintegy ötezer embert fog-ma pánikhangulatnak.

DISZKÓKOSK, VIDEOKOSK, FIGYELEM!

Pályázatot hirdetünk

szórakoztatóipari vállalkozók részére
a Szeged belvárosában

1990. június 1-jétől beüzemelő,

új, színvonalas vendéglátóegységgel
egy pincetérben lévő, 110 m²-es

pinceklubhelyiség
bérleményként történő kiadására.

A pályázatokat 1990. május 10-éig kérjük
„Pinceklub 1667/12” jelígre a Sajtóházba.

Ha másképpen számolunk

Tarolt-e az MDF?

1. Gyakran találkozni az értékelésekben a „tarolt az MDF” kifejezéssel. Ezért legyen első kérdésünk, hogy valóban tarolt-e az MDF, s ha igen, miért? Az MDF a területi listákra leadott szavazatok országos összesítésében 24,76 százalékos eredményt ért el, amivel a területi listákra kiosztott 120 mandátum 33 százalékát, 40 mandátumot szerzett. Nem sokban tér el ettől az eredménytől az MDF egyéni jelöltjeinek az első fordulóban elért országos átlaga: 25,28 százalék, ami szintén nem nevezhető tarolás-nak. A második fordulóban (az első fordulóban már bejutott jelöltek eredményeivel együtt) elért eredmény — azaz, az egyéni jelöltek által szerzett „százalékok” átlaga — 45,58 százalék. Ha ezt összevetjük az SZDSZ egyéni jelöltjeinek a második fordulóban szerzett „százalékainak” átlagával (36,34 százalék), szintén nem tűnik tarolásnak. Hiszen ha a 176 egyéni mandátumot arányosan osztotta volna el a választási törvény, akkor az MDF csak 79 mandátumot kapott volna — szemben az SZDSZ 63 mandátumával. Mondhatjuk tehát, hogy nem az MDF tarolt, hanem a választójogi törvény, amely 45,58 százaléknál szavazáért az (egyéni) mandátumok, 64 százalékát (114 mandátumot) adott az MDF-nek, míg az SZDSZ-nek e mandátumoknak csupán 20 százalékát, a megszerzett szavazatok 36,34 százaléka fejében.

A „torzulás” annak a következménye, hogy az egyéni választókerületek mandátum-mal nem arányosan kerülnek kiosztásra,

Elvileg elképzelhető, hogy egy párt országosan összesen 176 szavazattal szerez többet a másiknál, mégis mind a 176 mandátumot ő szerzi meg. Az úgynevezett kompenzációs lista nem képes korrigálni az ilyen módon keletkező aránytalanságot, hiszen ott a szavazatok már nem érnek annyit: sokkal több szavazatért adnak egy mandátumot. Mint ismeretes, végeredményben az MDF a parlamenti mandátumok 42,49 százalékát birtokolja, az SZDSZ pedig 23,83 százalékát. Egy arányos részese-dést biztosító választási szisztéma körül-ből azt az eredményt hozta volna, mint a területi listákra kiosztott mandátumok eloszlása (hiszen, mint fentebb kiderült, az egyéni kerületek első fordulóbeli eredménye sem tér el ettől lényegesen). A 4 százalékos alsó határ elvét alkalmazva, a következő, arányos parlamenti összetétel adódna: MDF 33,33 százalék, Fidesz és KDNP 6,66—6,66 százalék.

Mindebből pedig az következik, hogy mégis igaza volt annak, aki azt állította, hogy a második forduló eredménye (s te-gyük hozzá: az egész választás végeredmé-nye) nem az MDF tényleges politikai súlyát tükrözi.

Felreértések elkerülése végett ide kíván-kozik még két megjegyzés:

1.1. Az iménti konklúzió semmi esetre sem jelent olyasmit, ahogyan ezt Pordány László interpretálja a Délmagyarország április 19-i számában, hogy tudniillik, „a szegediek nem tudják, mire vagy mire szavaztak”. A fenti konklúzió a választójogi törvényt minősíti, nem a szavazókat.

1.2. A választójogi törvény rossz. Nem azért, mert az MDF győzött, hanem azért, mert aránytalan képviseletet eredményez-het — és eredményezett is. Persze, ez nem mindenki szerint baj! Tölgyessy Péter (és

az SZDSZ) szerint például nem is jó az arányos képviselet, mert kormányalakítási és kormányzási nehézségeket vezet. Persze, amikor a hibrid választójogi koncepciót Tölgyesi és az SZDSZ „megszülte”, a saját egyéni jelöltjei „tarolásában” reményke-dett. Remélem, kárpótolja őket, hogy nem arányos a rendszer.

2. A választási eredmények „tartalmi” vonatkozásairól nehéz nem sarlatán módon nyilatkozni. A politikai viszonyok kialakulatlansága közepette rendkívül sok a bizonytalanság, esetlegesség. A pártprogram-mokkal, rétegérdekekkel, vagy regionális érdekképviseléssel szemben (amelyek a kialakult parlamentáris rendszerben az első-dleges, meghatározó jelentőségűek) fel-értékelődött a pusztá jelszavak, s a sze-mélyiségek szerepe. Kormányzati és parla-menti praxisunk hiján, a pártokról való-ban nem lehetett tudni, hogy kik vagy mik valójában. Az önmagukról (és egymásról) kialakított intuitív képek versenyeztek egymással, s ezt erősen színezték a pártok-kat képviselő politikusok személyiségjegyei. E képek a kialakítása az MDF-nek sike-rült a legjobban. Ezzel győzött.

Nem osztom tehát azt a nézetet, amely szerint az MDF első fordulóban elért le-heletnyi előnye transzformálódott fel a második fordulóra, mert hogy az emberek a „győzteshez” szeretnek tartozni...

Kétségtelen, hogy némi szerepe lehetett ennek a lélektan-j mozzanatnak is. A döntő azonban nem ez volt, hanem az, hogy az első fordulóban kiesett jelöltek szavazói a második fordulóban nem az SZDSZ-re voksoltak. S ezt egyébként lehetett tudni előre. Bozók András a Magyar Narancs március 21-én megjelent számában azt prognosztizálta, hogy az SZDSZ nem nyer a választásokon — akkor, amikor a köz-

vélemény-kutatások februárban az SZDSZ-t hozták ki az első helyre. (Bozók szerint az SZDSZ egy olyan szerepbe kényszerült, és menekült előre, amely nem lehet „nyerő”.)

A pártok „image”-a persze csak a választók oldaláról „intuitív”. A pártok több-kevesebb tudatossággal tervezték meg azt. Az SZDSZ tehát hibázott: rosszul tervezte meg ezt a képet. Ehhez járultak még helyi jelleggel a mulasztások és további hibák (például a reprezentáns személyiségek rossz megválasztása). De az alapvető hiba a rossz image kialakítása volt.

Ha már az image-nál tartunk, illik két megjegyzést fűznöm Pordány László írá-sához.

Az MDF-arc kozmetikázására vonatkozó kitétel, sajnos, nem teljesen alap nélküli. Először is: ez az arc feltétlenül változó. Kezde a „sem kormánypártiak, sem ellen-zékiek nem vagyunk” tételtől az MSZMP-hez és Pozsgayhoz való viszonyán keresztül a „harmadik út” tételéig, sok minden volt az MDF-arcban, ami ma nincs. Más-részt sok minden van (például nemzeti li-beralizmus), ami korábban nem volt. Jobb lenne vállalni ezt a „változékonyságot” (mondjuk, mint a kezdet, a kialakulás jel-lemezőjét), mintsem letagadni. Másodszor pedig: minek nevezzük — ha nem kozme-tikázásnak — az olyan szépítési kísérlete-keket, mint amilyen éppen Pordány László követ el, amikor azt írja, hogy „az MDF hirdette meg nyilvánosan először az ’56 örökségéhez való visszatérést és a kommu-nista diktatúra lebontásának szándékát”. Az MDF ma Magyarország legerősebb (nemsokára kormányzó) pártja. Nem hi-szem, hogy rá lenne szorulva az ilyen ha-mis, glorifikációra.

Ökrös Tamás